Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Alslev skole

1889

1742 - 1992

FRA ARKIVERNE

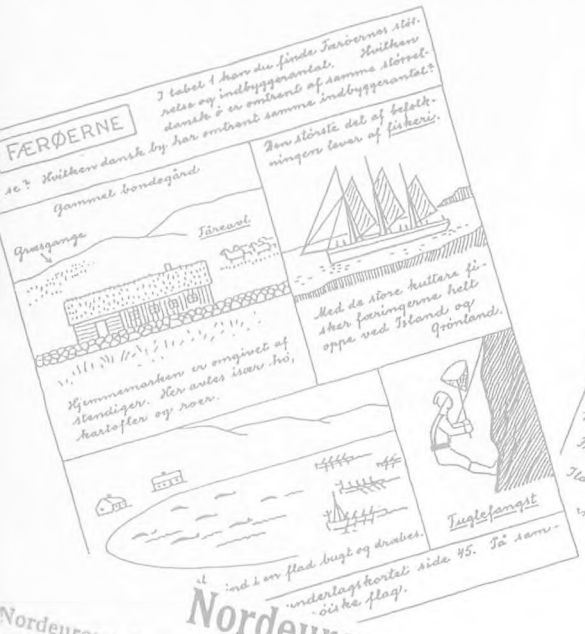

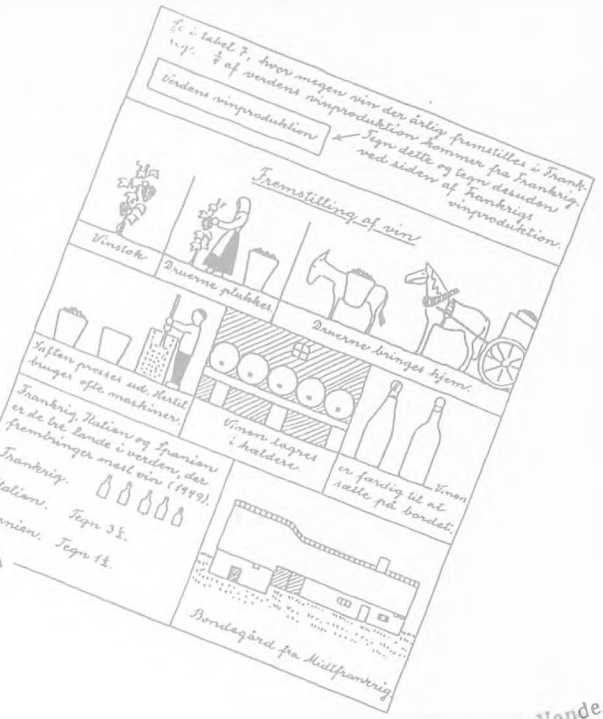

Nordeuropa.

Nordeuropa bestaar af den skandinaviske Halvø og Finland uden af Færøerne og Island. Det er Fjeldlande. Nordmænd nskere kaldes Skandinaver, og vi Danske regnes med til I hele Nordeuropa er Folkene Protestanter (Lutheranere).

uropas Lande er i det hele og store set ret ufrugtbare, derfor n tyndt befolkede. Folkene bor i Dale og ved Kysterne. En vig- svel er Fiskeri; Havet er rigt paa Fisk. Klimaet er de fleste ldere, end man efter den nordlige Beliggenhed skulde tro. nen er Aarsag dertil. Befolkningen hører til den germanske ie, men danner en særlig Afdeling. Finner og Lapper er dog Race. I sin Tid var de 3 nordiske Lande forenet under een k; men nu arbejdes der paa, at Broderskabsfølelsen kan gro

...an skandinaviske Halvø. Nævn Vande, so

...m Halvøen, og find Elven, der danner Grænse mod Finla

...erlaget er næsten overalt Granit. Denne Stenart kender vi fra v

...pesten, som jo ogsaa mest er kommet derfra. Granit er dannet

...kloden afkøledes. — Man tror, at Jorden engang har været en

...dende Kugle. I Tidens Løb afkøledes den udvendig ved at uds

...arme til det kolde Verdensrum; Overfladen blev fast og bestaar n

...den fornævnte Slags Sten. — Den skandinaviske Halvø er altsaa ga

...Land. Man antager, at Overfladen fik det Udseende, den nu har,

...stærk Hævning, fremkaldt af underjordiske Kræfter. I Skorpen l

...Tværrevner, og Vestkysten sprænges i mange Stykker.

...Over Stengrunden er der et tyndt ... Muld, tykkest i Dalen

...er nemlig skyllet Sand og Ler, ... dannet ved Hensmu

...Mange Steder er dog b... Engang var Halvø

...dækket med Is. S... skovdækket; me

...længe siden r... dog endnu sa

...et holde ... lære og Los.

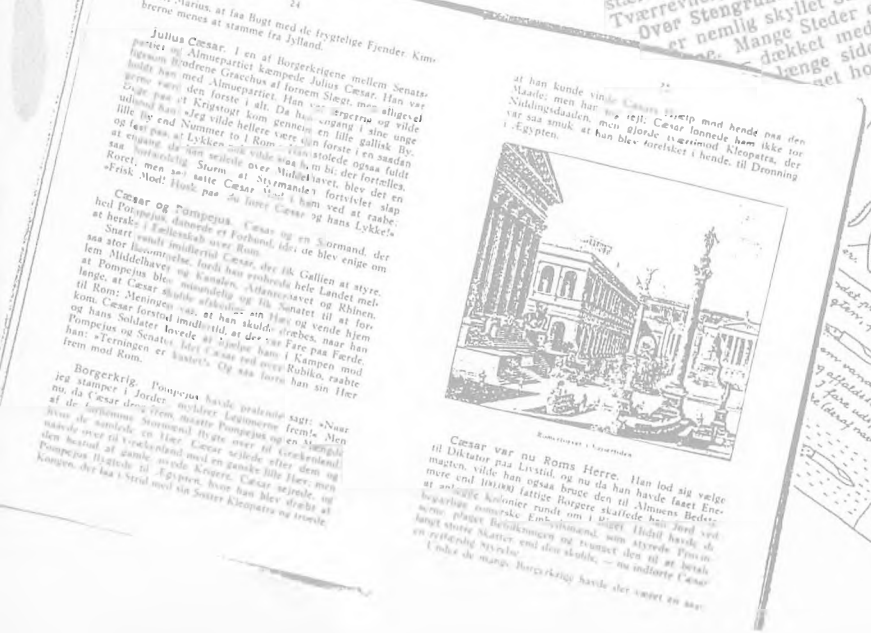

Et 250 års skolejubilæum bør fejres.
Det er dog en meget lang periode, hvor slægt efter slægt
er kommet til dette sted for at blive undervist.

TIDERNE HAR SKIFTET

Forholdene har ændret sig – i samfundet – i skolen
når der ses tilbage, kan der ses en rivende udvikling –
når der ses frem, kan det forudses at denne udvikling fortsætter.

NYE FORHOLD – NYE KRAV

En skole med 250 års erfaring må leve op til disse krav –
må stadig bygge på det liv i skolen,
hvor elev og lærer mødes i frugtbart samspil.

Hvordan begyndte det?

Hvad var årsag til at der blev oprettet skole i Alslev?

Christian den Sjette (1730-1746) stræbte meget for at leve op til det valgsprog, han havde valgt: »For Gud og folket«. Der kom fra hans hånd flere forordninger, der skulle fremme det religiøse liv i landet.

»Sabbatsforordningen« kom i 1735, og den indeholdt strenge regler om »at komme hviledagen i hu«.

Der indførtes tvungen konfirmation, og så kom i 1739 og 1741 to forordninger, der indførte almindelig undervisningspligt. I de ca. 1600 landsogne var der kun 600 skoler, og det måtte der rådes bod på. »Så vil Kongen lade danske Skoler overalt på en bestandig Fod således indrette, at alle, endog de fattigste Børn overalt på Landet kunne få tilstrækkelig Undervisning om Troens Grund og Salighedens Vej, Orden og Måde efter Guds Ord og den evangeliske Kirkes Lære«.

Det var altså formålsparagraffen i 1739, og den svarede jo ganske godt til kongens valgsprog.

Dette var kongens befaling, og det er bemærkelsesværdig, at der så i de fattige hedesogne, Alslev og Hostrup allerede i 1742 blev oprettet skoler.

SKOLEFUNDATSEN er dateret den 12. april 1742 og første afsnit angiver navnene på de ansvarlige personer, der fulgte kongens bud:

»I allerunderdanigst Følge af Kongelig Majestæts allernådigste Forordninger angaaende Skolerne på Landet af 29.4. 1740, der befaler og tillader den højeste Jorddrot og Lodsejer i Sognene at foranstalte saavel Skolernes Indrettelse som Degnenes og Skoleholdernes Løn, med hvilken af den gjorte Lignings Indrettelse de andre og mindre Lodsejere bør være fornøjede, haver vi underskrevne H. Friis og Jacob Langelyth, Forvalter og Forpagter paa Visselbjerg, efter given Fuldmagt af Velbyrdige og højædle Heinrich v. Brucktorff, nu boende i Pretz, som den højeste Jorddrot af Bøndergodset i Alslev og Hostrup Sogne forfattet nærværende Instrument, der, saafremt det bliver approberet, skal være en fast og uryggelig Fundats og Regel, hvorefter Degnene for Alslev-Hostrup Sogne, som og herefter skal holde Skole for den førstbenævnte Sogns Ungdom, skal nyde som Løn og aarlige Indkomster, hvilket hidtil har været saare ringe og fattige baade på Korn og Penge, at de til hans nødtørftige Underholdning har været aldeles utilstrækkelige«.

Befolkningen i sognet

Den ældste optegnelse over hele befolkningen i sognet findes i folketællingen, der blev foretaget af alle landets præster i juli 1787. Antallet af indbyggere i sognet og den sociale sammensætning ændredes formentlig kun en smule eller slet ikke de første 100 år af skolens eksistens indtil folketællingen i 1845, husstandenes størrelse er lidt over eller lidt

under 6 personer. Først med hedeopdyrkningen, de ændrede dyrkningsmetoder og andelsbevægelsens opståen i slutningen af 1800-tallet blev livet et helt andet i sognet. Man kan derfor tillade sig at gå ud fra, at folketællingen 1787 stort set dækker situationen i 1742 ved skolens start.

Antallet af børn 0-14 år er 129 børn fordelt på 46 familier. Børnene udgør 36% af befolkningen, og der er børn i 3/4 af husene og gårdene, men forbavsende nok er der kun 2,8 børn i gennemsnit pr. familie, og en række steder er der kun 1 eller 2 mindreårige børn. Naturligvis er der ofte 5 eller 6 søskende, men meget ofte er det i familier, hvor en af ægtefællerne er gift 2. eller 3. gang, fordi de første ægtefæller er døde. Samtidig er der ofte stor aldersforskel på mand og kone; den ældre enkemand har giftet sig igen med en ung kone, eller en enke har giftet sig med en ung karl, dog ofte en langt oppe i tyverne.

I stort set alle gårde og huse boede der ægtepar, og man giftede sig ikke, hvis der ikke var plads i et hus eller en gård med et levebrød.

Resultatet var, at der på grund af de mange aldersmæssigt ulige og de sene giftermål fødtes færre børn, end man kunne forvente. Børnene udgjorde alligevel en stor del af befolkningen, 36%. Det skyldtes, at kun 27 personer, 7,6%, havde nået at blive så gamle, at de kom på aftægt. De mange 1. gangs og 2. gangs enker og enkemænd viser, at mange voksne døde, inden de blev gamle.

Samfundet var præget af; at næsten alle klarede sig selv. I alderdommen kom man på aftægt. De gamle blev boende i huset eller på gården, og den nye hosbonde overtog så værdier og eventuel gæld mod at forsørge de gamle resten af livet.

I 1787 var der 1 syg person - han var vanvittig - der blev forsørget på familiens bekostning. Kun 4 personer fik almisse fra sognet; 3 af dem var gamle, og 1 var vanvittig. Vor tids overførselsindkomster var et næsten helt ukendt begreb.

Først omkring 100 år senere fik man en fattiggård på én af gårdene i Torrup, hvor der i 1877 var plads til 30 lemmer, hvad der sandsynligvis aldrig har været på fattiggården.

Bebyggelsens placering

Bebyggelsen i Alslev Sogn lå samlet få steder indtil udskiftningen af jorden og udflytningen af gårdene fra landsbyerne Alslev og Toftnæs begyndte i 1. halvdel af 1800-tallet. Kun en meget lille del af jorden var opdyrket, resten lå hen som hede, og først i 1880'erne begyndte opdyrkningen af jorden og plantningen af plantagerne (Vibæk, Hoffmanns, Amtsplantagen samt plantagerne i Toftnæs og ved Alslev Mølle).

I perioden frem til omkring 1900 var der en svag og jævn stigning i befolkningstallet, fra 354 personer i 1787 til 499 i 1901, en forøgelse med 41% i løbet af 114 år. Derefter blev stigningen meget kraftigere op til 827 personer i 1960, en forøgelse på 66% på kun 59 år.

I disse godt 50 år ændredes skolens område kraftigt. Al jord undtagen de nævnte plantager og engene blev op-

Alslev Sogn: Befolkningstallets udvikling 1787-1990

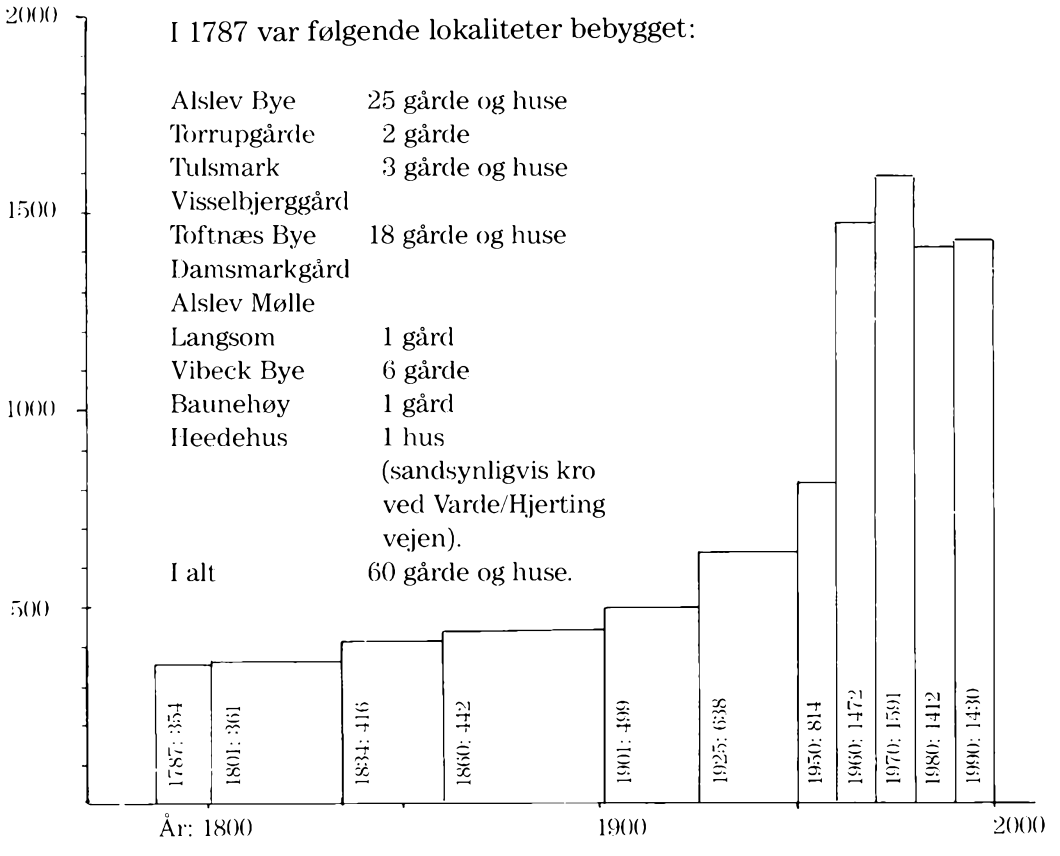

dyrket, læhegn mellem markerne og omkring gårdene blev plantet, og haver blev anlagt i stedet for kålgårde.

Udsynet blev begrænset, man kunne ikke længere se Guldager kirke fra Alslev Kirkes tårn. Huse og træer hindrede nu udsynet.

De nye dyrkningsmetoder og det nye husdyrhold samt andelsmejeriet og andelsslagteriet gav livsgrundlag for den langt større befolkning. Den var nu langt mindre selvforsynende, i 1787 var der af forretningsdrivende kun 1 smed i sognet, men nu kom en række andre håndværkere og forretninger, alle serviceerhverv for landbruget. Således var situationen indtil slutningen af 1960'erne, hvor udstykningen af nye grunde førte til en kraftig tilflytning af borgere, der fortrinsvis har deres arbejde uden for sognet. Alslev blev til en blanding af landsby og soveby.

For skolen har tilflytningen haft den heldige virkning, at elevtallet steg, så man kan opretholde skolen med et elevtal, der gør, at udgifterne til skolens drift pr. elev har et rimeligt niveau, samtidig med, at den har en hensigtsmæssig størrelse vurderet ud fra pædagogiske betragtninger.

Man kan med glæde konstatere, at Alslev skole ikke er truet af lukning således som mange landsbyskoler er det i disse år.

Skolens bygninger

1742

Skipper Søren Jessen fra Hjerting havde tilknytning til Alslev. Han ejede kirken, og derfor er hans og hustruens initialer at se på kirketårnet. Hustruen hed Karen Abrahams Brockmann, og da hun blev enke, byggede hun det første skolehus. Vi ved intet om denne bygning, dog at den har ligget på pladsen foran skolen.

Hvordan har den set ud? Det har sandsynligvis været et hus på 8-10 fag, lerklinede vægge og med tag af strå og lyng. Der har været stue, køkken med åben ildsted og bilæggerovn ind til stuen, et kammer, bryggers, og bagerovn.

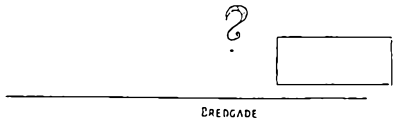

Der har nok været lerstampede gulve og trælofter i stue, kammer og køkken, mens der i de andre rum var stenpikning til gulv og åbent op til stråtaget. Dertil kom så et hus med plads til de køer og får, som degnen havde. Karen Abrahams Brockmanns sønnesøn, Oluf Frank Jessen, der blev degn omkring 1792, byggede for egen regning en degnebolig. Pris 400 rd. Efter beskrivelserne var det en meget fornem bygning, der har ligget der, hvor nu 1913-fløjen er.

1863

byggedes en ny skolebygning med facade mod vejen, men allerede

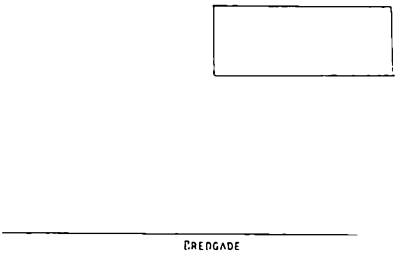

1889

blev der opført en ny større skole. Vi kender prisen: et tilbud lød på 1092 kr. og sognerådet optog et lån på 5000 kr. Der blev indkøbt 25.000 helbrændte og 5.000 halvbrændte mursten. Tømmeret blev købt i Varde og Hjerting, og der blev indkøbt rør til taget. Der blev holdt rejsegilde, og man inviterede provsten til at bese bygningen. Der anes en vis stolthed over denne bygning, og de, der kan huske den, vil nok også mene, at det var en fornem bygning. Stråtaget blev senere erstattet med teglsten, og der blev indrettet værelser med kviste på loftet.

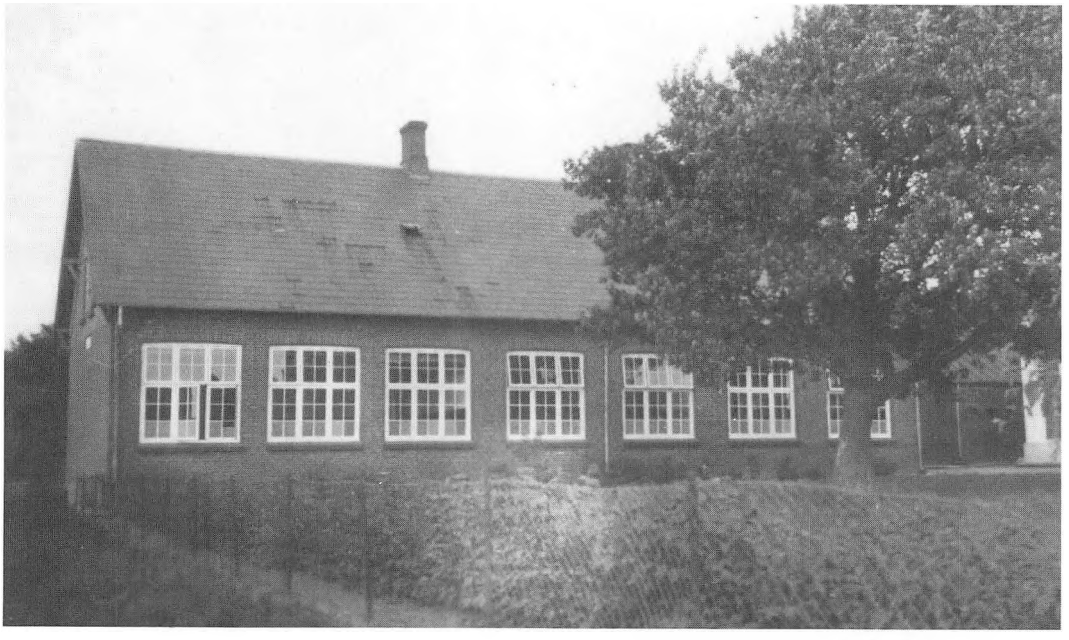

1913

Efter lange forhandlinger med skoledirektionen blev der opført en ny skolebygning med 3 klasselokaler. Den gamle bygning blev så indrettet til bolig for lærerne. Det billigste tilbud på dette arbejde kom fra en tømrer Korsgaard, 12.600 kr. Der blev optaget et lån på 12.000 kr.

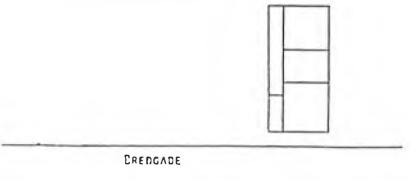

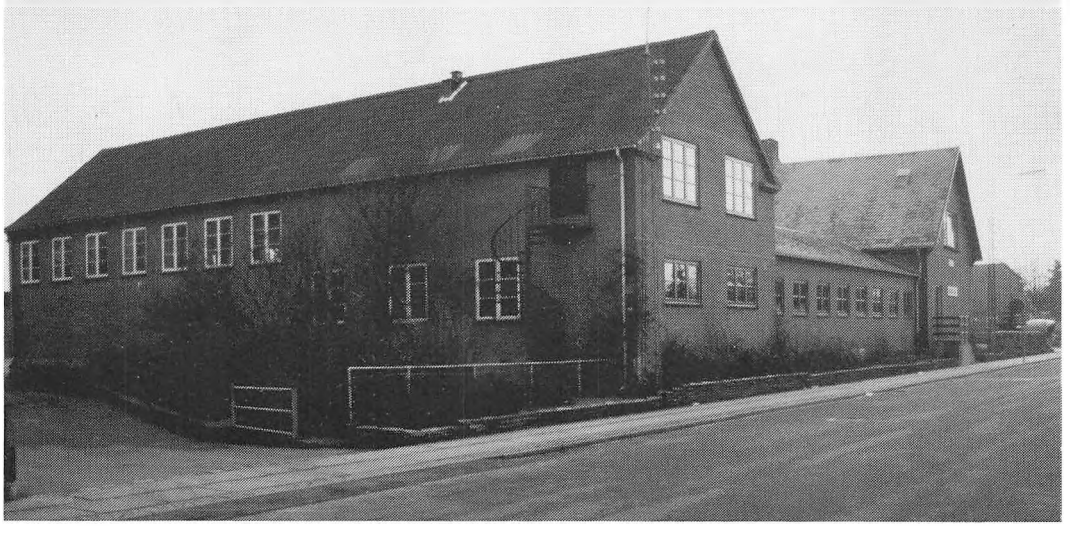

1943

Så gik der 30 år, og 1943 blev der opført gymnastiksal, skolekøkken, sløjdlokale. I dette byggeri indgik der også et lokale til sognerådet. Den fløj, der nu er skolekøkken, var delt i 3 dele: mod nord et skolekøkken, mod syd et lokale til sognerådet, og mellem dem var der en indgang til skolegården. De nye bygninger blev taget i brug af de tyske soldater, der havde beslaglagt skolen.

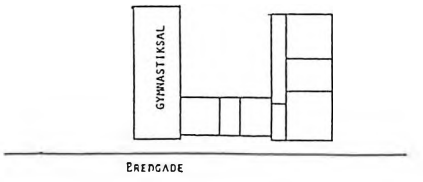

Byggeudgifter:

murerarbejdet	36.931.44 kr.
tømrer- og snedkerarbejdet	21.707.00 kr.
blikkenslagerarbejdet	3.380.00 kr.
el. arbejdet	2.180.00 kr.
sanitet og varme	19.989.00 kr.
I alt	84.187.44 kr.

1964

Et stigende elevtal gav meget trange forhold i de eksisterende bygninger. Der var klasser anbragt flere steder. I en periode var der klasser på Thueslund. I 1964 blev der så igen bygget. Denne gang: 4 klasselokaler, et naturfagslokale, lærerværelse, sikringsrum i kælderen (nu ungdomsklub), læskur og toiletter. Der blev også opført to lærerboliger (nu spejderhus og legestue).

Dette byggeri medførte, at bygningen fra 1889 måtte nedrives, og det store flotte træ foran skolen blev fældet.

Byggeudgifter 440.000.00 kr.

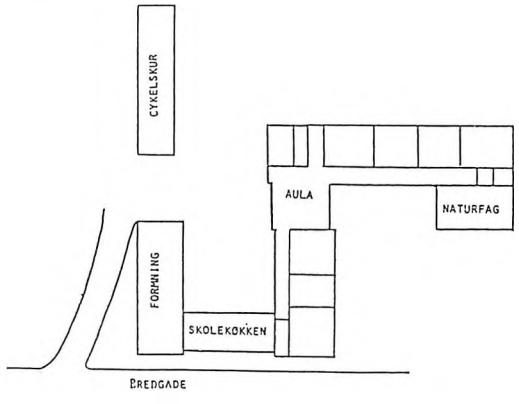

1979

Der fulgte så en periode, hvor Alslev fik vokseværk.

Folk fra Varde og Esbjerg flyttede hertil, og befolkningstal og elevtal steg meget. En overgang havde skolen 260 elever. Det krævede mere plads, og i 1979 byggedes så den nye fløj med gode pladsforhold.

Byggeudgifter 3.984.000.00 kr.

Byggeriet af Alslevhallen gjorde det muligt at inddrage den gamle gymnastiksal til faget formning. Børnehaveklassen, som startede i 1971 på Thueslund, blev flyttet til den ene lærerbolig.

Elevtal og klassetal er så senere faldet, og det gav mulighed for at flytte børnehaveklassen over i skolen. I 1913-fløjen blev 2 lokaler slået sammen, og det gav et udmærket lokale til faget håndarbejde. Musiklokale blev indrettet ved siden af, og endelig er der blevet mulighed for at indrette et lokale til EDB-undervisning.

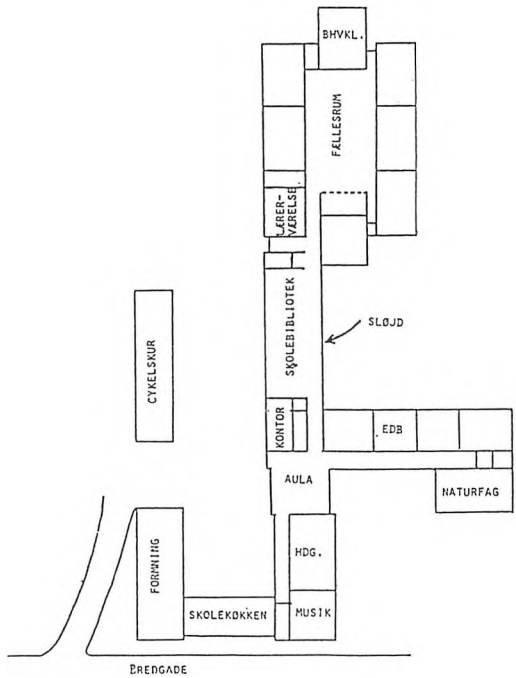

Fremover??

Det er påkrævet med en renovering af skolekøkken-lokalet, og faget musik skulle meget gerne kunne få bedret lokaleforholdene.

Oversigt over degne ved Alslev skole

Da skolen startede i 1742 var der sandsynligvis ikke fastansat lærer, men det må formodes, at såkaldte »løbedegne« kom fra Varde Latinskole.

Den første her boende degn var

1. Stefan Toft - student - han døde 1749 83 år gammel.
2. Zakarias van Huus. Han kom fra Ringkøbing, hvor han havde været hjælpelærer. Han blev afsat 1752 på grund af »sin slette Opførsel i Levnet«.
3. Antonius Barckmann, der var teologisk kandidat.
4. Oluf Frank Jessen. Han var sønnesøn af skipper Søren Jessen, Hjerting. I 1792 byggede Oluf Frank Jessen en lærerbolig, som var embedsbolig til 1889. Dette år byggedes en ny skole et stykke væk fra vejen, så der blev plads til en gymnastikplads foran. Det er der, hvor der nu er en plæne. Oluf Frank Jessen købte i 1809 Visselbjerg og fratrådte så embedet. Han døde 1815. Det blev sagt om ham, at han levede som en rig degn, men døde som fattig herremand.
5. Jens Pertou Haahr. Han befandt sig ikke godt i Alslev og bytteder derfor embede med degnen i Ølgod.
6. Jørgen Andersen Goth. Han var kun 14 år, da han blev eksamineret af provsten i Haderslev. det var 1771, og han bestod prøven og fik embede i Stürsbøl. 1812 blev han ansat i Alslev, hvor han døde 4 år senere, 59 år gammel.
7. Svenne Raun. Han havde været lærer i Varde og kom til Alslev i den periode, hvor den indbyrdes undervisning var i højsædet. Det har åbenbart været vanskeligt for ham at sætte sig ind i denne nye pædagogik. Det fremgår af bemærkninger i visitatsbogen, at han opfordres til at få en hjælpelærer, som han selv måtte aflønne. Hans sidste år blev præget af fattigdom og stridigheder. Han døde 1831.
8. Hans Nissen. Han kom fra Hjerting og var en dygtig lærer, men havde åbenbart problemer i privatlivet, så han måtte have hjælpelærere. Han døde 1833 og »efterlod sig enke og en søn i yderste fattigdom«.
9. H. J. N. Fuglsig. I sine unge dage var han murer om sommeren og lærer om vinteren. Han blev så undervist af sognepræsten og ansat i Kokspang skole, hvorfra han kom til Alslev i 1834. Han beskrives som en dygtig lærer, der dog sine sidste år havde besvær med disciplinen, »de ældre elever tog spillekort med i skolen!« Han søgte sin afsked i 1863.
10. Andreas Christiansen 1863 til 1881. Han omtales som »en kundskabsrig mand, der var i stand til at give undervisning i både tysk, fransk og engelsk, og han tog sin lærergerning op med lyst og interesse«. Han udgav en læsebog med nye metoder for stavning, og i faget religion skiftede han terperiet ud med samtaler om indholdet. Visitatsbogen omtaler meget gode resultater, og han blev en respekteret mand, der blev valgt ind i sognerådet, hvor han i en årrække var formand.

11. Vilhelm Olldag 1881 til 1892. Han var stedsøn af Andreas Christiansen og fik først en uddannelse i handelsfaget. Han tog lærereksamen i 1880. I 1885 byggedes mejeri i Alslev, og Olldag blev optaget af smøreksporten til England. Han søgte afsked i 1892 for helt at beskæftige sig med handelen. Senere blev han ansat ved Lunde skole.
12. Hans Peder Hansen Novrup 1892 til 1927. Nogle kan stadig huske ham. Han var en dygtig lærer, og var meget interesseret i lokalhistorie. Han har afdækket meget af Alslevs fortid gennem en lang række afhandlinger.
13. Hans Hedegaard Rasmussen 1927 til 1960.
14. Erik Erbs 1960 til 1992.

Lærerkollegiet i dag

Jette Bech-Petersen
Erland Brydsø
Merry Brydsø
Bent Gelmer
Birgit Ulbæk Hansen
Hanne Hegner
Poul Erik Hegner
Bodil Bjerre Jensen
Claus Haahr Larsen
Ellen Olander
Dorthe Schmidt
Per Schmidt
Edith Moesgård Thomsen
Poul Moesgård Thomsen

Nogle af dem, der har været her:
Jens V. Jacobsen 1929-1971. Han døde 1978.
Gudrun Møller Christensen 1944-54, pens. Grimstrup.
Karen Christensen, nu Ansager skole.
Kirsten Wulff, nu Nr. Nebel skole.
Grethe Vognsen, nu Skive.
Ove Madsen, nu Ringkøbing.
Gunner Olander, nu Lykkesgård skolen.
Karin Nielsen (nu Bundesen), Ferritslev friskole.
Marianne Jørgensen, nu Lykkesgård skolen.
Mette Larsen, nu Billum skole.

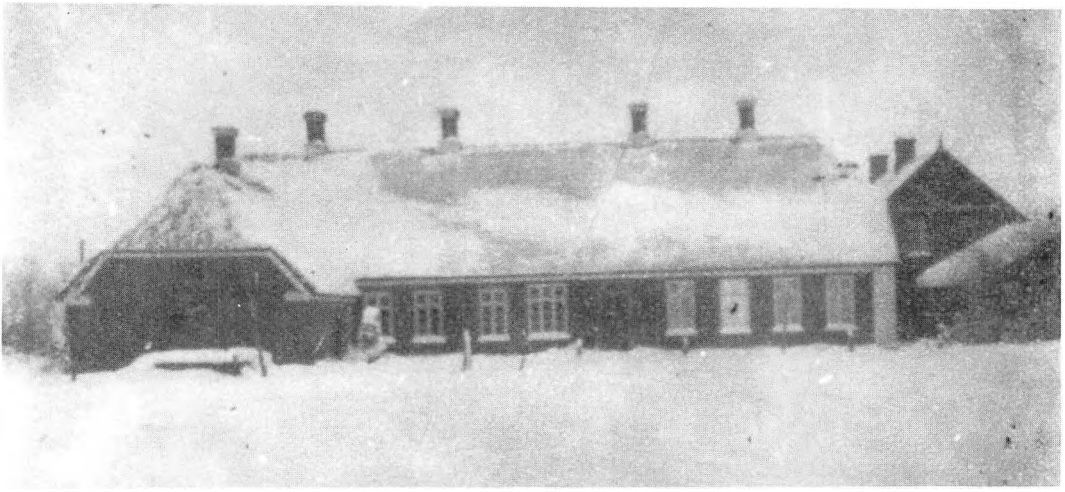

1923

Undervisningsmidler

Indtil 1814 har der kun været ganske få bøger til undervisningsbrug. Men så tog skolekommissionen sig af sagen, og der blev anskaffet bøger.

1816 blev der indkøbt: 1 eks. af pastor Holms »Undervisning i Religion«. 1 eks. af »Fortællinger for Børn«. 1 eks. af »Evangelisk-kristelig Salmebog«. 1 eks. »Det nye Testamente«.

Degnen Svenne Raun (1816) skriver, at de nævnte bøger var det eneste, der fandtes ved skolen.

1817: Indkøb af pastor Strøms »Forstandsøvelser«.

1818: Indkøb af 3 eks. »Undervisning til den danske Almue om de fortrinligste Velgerninger, som Kirkeforbedring har skænket os«.

1819: Indkøb af Provst Ussing »Christendommens Lære i Samtaler med Konfirmander«.

1820. Ingen indkøb.

1821: Indkøb af 1 eks. af »Andersens Koralmelodier«. 1 eks. Biskop Boisens »Udvikling af de i Lærebogen forekommende Begreber«. 1 eks. »Minde over Morten Luther«.

1822: Indkøb af 3 eks. Biskops Plums »Læsebog«. 1 eks. Vegener »Vejledning til at katekisere«. 1 sæt Læsetabeller.

1823: Indkøb af 1 sæt Regnetabeller. 1 eks. af »Vejledning til en andægtig og forstandig læsning af Det nye Testamente«. 1 sæt Geografiske Tabeller.

1825: Indkøb af 1 sæt Skrivetabeller.

1828: Indkøb af de nødvendige lærebøger til de fattige børn. 5 eks. af Stiftfysikus Randrups skrift »Underretning for Almuen om Badnings Brug mod adskillige Hudsygdomme«.

1829: Indkøb af 12 eks. læsebøger. 2 eks. »Hovedregningsbog«. 1 eks. »Knytlinge- og Jomsvikingesaga«.

1831: Indkøb af 1 eks. Cramer »Regnebog«.

Og sådan fortsætter det med meget sparsomme indkøb. Så kan man jo tænke på det væld af undervisningsmateriale, der i dag er til rådighed, såvel skolens egen beholdning som det meget omfattende tilbud, der er på lån af materialer til forskellige emner.

Andet udstyr: 1854 havde skolen 1 stk. Danmarkskort, 1 stk. Europakort (det anføres i en indberetning, at 6 drenge og 3 piger havde fået geografiundervisning ved disse kort).

Det stod meget dårligt til med faget gymnastik. For at hjælpe på dette forhold, kom der 1857 et cirkulære, der påbød anskaffelse af gymnastiksko. Om det så har hjulpet, er der ingen meddelelser om.

Udstyr i dagens skole er betydelig mere omfattende: film - video - bånd - EDB m.m.

Fra visitatsbogen

1801: Provst Sidelmann: -- »ungdommen svarede med megen forstand«.

1827: Amtsprovst Frost: -- »nogle enkelte børn læste ret godt, men nogle kun tåleligt, og ingen af dem havde noget begreb om indholdet af det læste. Religionskundskaben indskrænkede sig til den blotte udenadslæren. Med regning og den indbyrdes undervisning var der gjort en tarvelig begyndelse«.

1842: Biskop Muller: -- »læsningen af såvel dansk som latinsk tryk så, at den fortjener ros! De øverste børn, især en pige, svarede fortrinligt på spørgsmål om lærebogens indhold, de mellemste børn godt, de nederste havde i almindelighed begyndt vel. Den bibelske kundskab stod noget lavere. De øverste børn, som overhovedet var meget opvakte, havde heller ikke dårlig kundskab om reglerne for retskrivning. Nederste klasse: bihjælpere ved indbyrdes undervisning tages her af øverste klasse, læsningen god, fremgangen i regning også, forstandsøvelser vel ikke forsømt, men kunne vel bringes videre«.

1843: Provst Daugaard: -- »øverste klasse 43 børn, de sang ret godt under forsang af læreren. Omtrent halvdelen læste godt, rigtigt færdigt og forstandigt, nogle dog lidt famlende og med udeladelser og tilsætning. Eleverne var vel anførte i tænksomhed -- en del skriver godt, især pigerne -- i geografi var de vel underviste -- gymnastikken nogenlunde øvet«.

1851: Biskop Daugaard: -- »medens alt står vel til i kirken, er der lidet tilbage at ønske for skolernes fremgang«.

1854: Biskop Daugaard: Denne gang er biskoppen »ret vel fornøjet!«

1867: Provst Assens: -- »læsning: de fleste mg, en trediedel dog kun g eller tg. Regning: mg - g - enkelte tg. I gymnastik, som holdes i skolestuen, var de forberedende øvelser vel indøvede«.

Skoleholderens løn

Finansieringen af skolen og skoleholderens løn de første 150 år af skolens historie

I Alslev var den første skoleholder Stephan Toft degn i kirken ligesom de fleste af hans efterkommere. I kirken gjorde han tjeneste ved alle kirkelige handlinger, og han skulle sørge for ringning m.m. Kirketjenesten var fordelt over hele året, men i skolen var »han forbunden at opvarte (dvs. undervise)« fra Allehelgensdag, 1. søndag i november, til sidst i februar. Kun i disse 4 måneder pr. år gik børnene i skole, fra det 6. år til efter konfirmationen. Skolefundatsen nævner, at lønnen »er ringe, da man ej ville bebyrde sognets beboere med alt for store udgifter«. Man kan derfor formode, at degnen i Alslev har haft et eller flere bierhverv, ligesom degnen i St. St. Blichers »E Bindstouw«, »der var murer om sommeren og skoleholder om vinteren og lige god til begge dele«.

Sognets ydelser til degnen og skoleholderen betaltes for en række forskellige tjenester, i fundatsen alene nævnes 10 poster.

Degnen fik en fri bolig på 5 fag og skulle selv holde degnehuset vedlige. Skolestuen på 3 fag skulle sognemændene vedligeholde. Degnehuset var opført i 1742 på bekostning af kirkeejeren Karen Jessen, enke efter skipper Søren Jessen i Hjerting.

For kirketjenesterne betalte folk offer og accidenter ved bryllup, dåb, første kirkegang efter barsel, begravelse samt ved højtiderne jul, påske og pinse, i 1856 indbragte det knap 100 rigsdaler. Desuden betalte kirkeejeren årligt i lysepenge 5 sletdaler (3 rigsdaler 2 mark).

Til skoleholdet skulle alle sognemænd betale, »thi hvor ingen børn nu er, der kan de fremtiden ventes at komme«. Betalingen fastsattes efter hardtkornet, og i rede penge skulle en hel gård betale 2 mark, en halv gård ½ mark og et gadehus 4 skilling (1/4 mark).

For hvert barn i skolealderen betaltes i skolepenge 2 skilling pr. uge i undervisningsperioden, uanset om barnet kom i skole eller ej. Der skulle også betales indgangspenge: 4 skill. ved skolestart. Dog måtte der ikke kræves skolepenge af fattige børn, før de var så gamle, at de selv kunne tjene en løn.

Den største del af betalingen til skoleholdet skete formentlig i naturalier. Degnen havde ret til fri græsning for 1 ko og 2 får sammen med byens hjord, uden at han skulle betale til hyrden. Bymændene skulle levere hø og halm til dyrene.

Alle i Alslev og Toftnæs, der holdt heste, skulle levere 2 gode læs tørv på hver mindst 6 snese. Boelsmændene i byen skulle stable og dække tørvene, og dertil skulle de levere et læs lyng hver. Hvis dette ikke var nok til bagningen, måtte degnen selv bjerge lyng uden betaling på Alslev Sogns Fattighede.

Endelig skulle alle gårde og boel betale i rug og byg eftere hardtkornets størrelse.

Som eksempel kan nævnes:

Niels Hansen Frises gård 1742, hardtkorn 5 tønder, 3 skæpper, 3 fjerdingkar, 2 album. Betaler til skolen:

1½ skæppe rug ¾ skæppe byg
3 lispund 1 13/32 pund hø
2 lispund 2 14/32 pund halm
1 snes æg

Efter visse småændringer i skoleplanen 1861 var degnens naturalieindtægter:

33 tønder byg 6 tønder rug
6 favne bøgebrænde
98 lispund 7 pund hø
7 lispund 9 pund halm
24 snese æg
mælk til 2½ lispund ost
lyng til bagning
klyne til opvarmning og madlavning

Degnens udgifter

Som nævnt skulle degnen vedligeholde boligen. Derudover skulle han årlig betale 1 rdl 2 skilling til Kolding Latinskole, 1 rdl 1 skilling 1 hvid til Riber Huus Amt i familie- og policeskat, og endelig til degnen i Hostrup 2 fjerdingkar rug og ½ fjerdingkar byg.

Fra 1787 får degnen udgifterne med at drive jorden, som dette år tillægges embedet.

I 1834 betaler skoleholderen Fuglsiig yderligere

1. til skolelærer-hjælpekasse
2. fattigbidrag
3. til understøttelsesforeningen for skolelærerenker
4. pension til formandens enke.

I 1861 fik man en ny skoleplan med både sommer og vinterskole, pogeskole om vinteren i Torrup på en af gårdene, og i Alslev en ekstra skolestue og et værelse til underlæreren, som skulle undervise de yngste elever. Han skulle have fri kost hos degnen, der også skulle betale ham 60 rigsdaler om året.

Forbedring af embedet

Kirken er skolens moder, siger man. Det gælder i særlig grad i Alslev, hvor der var tætte familiebånd mellem præst og degn. Skipper Søren Jessen og senere konen Karen var kirkeejere i begyndelsen af 1700 tallet, de købte grund af Visselbjerg og byggede degnehus på den i 1742. Den 3. skoleholder i byen, Antonius Barkmann, var gift med Maren Sørensdatter Jessen, formentlig kirkeejerens datter, og sønnen Abraham Møller Jessen var præst i Alslev Hostrup. Børnebørnene fra præstegården blev der sørget godt for. Anders Møller Jessen blev præst i sognet efter faderen, og lillebroderen Oluf Frank Jessen blev skoleholder efter Antonius Barkmann, der havde forbedret embedet ved at opføre et udhus. Efter Abraham Møller Jessens død i 1787 blev degneembedet forbedret væsentligt inden sønnen Oluf trådte til. En del jord fra to øde boel samt noget jord, der kaldtes Ældbek Jord, var indtil da dyrket sammen med præstegårdens jord. Formentlig efter svenskekrigene i 1600 tallet, hvor især plettyfus tyndede voldsomt ud i befolkningen i det sydlige Jylland, så at mange gårde og boel stod tomme og ofte helt forsvandt. I 1787 designerede Abraham Jessen jorden til degneembedet.

Fra 1742 havde degnen en smule jord: toften ved skolen, en lille eng ved Toft-

næs Bro samt 3 skar eng i Toftnæs Enge og 1 ager i Toftnæs Mark.

Gaven fra Abraham Jessen bestod af 7 agre i Hauremærsken, en del af de fælles rettigheder i forte og fælled, overdrev, hede og mose, 3 hedeagre i Sønder Heden og Hede Agger Tægt, 11 agre i Kirke Toften, Hauger Tægten, Lergrav Tægte, Aaendal eller Østen Offerhøj Tægte samt Broe eller Lyngberg Tægte, en del af boelenes fænner syd for byen, 2 klyneskifter i Løv Moese samt et ulæseligt antal i en anden mose, og til sidst fik degnen ret til hver 4. nats ålesæt i præstegårdens såkaldte Skiiden Eng.

Gaven er givet på et tidspunkt, hvor gårdene lå samlet i landsbyerne og jorden var spredt. Degnen havde fra da af jord mere end 30 steder, men det var jo den almindelige tilstand. Embedet var nu forbedret så meget, at skoleplanen for 1861 anfører, at skolelodden er større end den anordningsmæssigt skal være, og at degnen på den kan holde 4 køer og 8 får. Degnen Oluf Frank Jessen levede da også så godt i embedet, at han måske ved hjælp af en arv kunne købe Visselbjerg med det, der var tilbage, efter at den var udstykket og solgt på auktion i 1770.

Betalingen til skolen havde den fordel, at den skulle erlægges i naturalier, en betalingsform, der passede til det selvforsynende samfund, hvor kun få penge var i omløb.

Med landbrugets ændrede produktionsmetoder i slutningen af 1800 tallet ændredes beskatningen; nu fremstillede landbruget især flæsk, æg, ost og smør til salg. Man fik pengeindkomst og betalte varer og tjenesteydelser, skat m.m. i penge. Formentlig omkring den tid blev jorden solgt fra degneembedet, og udgifterne til skoleholdet pålagdes nu kommunekassen. I 1896 indgik man en aftale om, at læreren skulle betales i penge, i alt 1242 kr. for hele året. De 380 kr. heraf er erstatning for jorden, der tilsyneladende er solgt. Ofringen til degnen i kirken fortsatte helt op i dette århundrede og kan stadig huskes af de ældste alslevborgere.

Betalingen til skolen via kommunekassen og amtskassen er undergået visse ændringer siden da, men da der i princippet er tale om den kendte fremgangsmåde med finansiering via skatteligningen, undlades yderligere omtale af vort århundrede.

Andre skoler i Alslev sogn

Skolen i Vibæk

1769 kom der en kongelig forordning, der opfordrede godsejerne til at udstykke deres herregårde og oprette nye gårde. Herremanden på Visselbjerg, Sebastian Wøldike, lod i 1771 udstykke og opføre 6 nye gårde og 2 huse. Denne lille by opkaldte han efter sin kone, Vibeke, og stedet kom så til at hedde Vibæk.

Beboerne mente, at de havde en særstilling. De var jo ikke almindelige hovbønder, men arvefæstere. De var bl.a. fritaget for at betale tiende, i kirken tog de plads i de øverste stole nær ved herremandens stol, og de ville ikke deltage i f.eks. pligtarbejdet på vejene. Og børnene skulle sandelig ikke gå den »lange« vej til Alslev skole.

Det blev så pålagt gårdmændene at opføre en skole og holde en lærer til undervisningen.

Der foreligger ikke noget om, hvor lang tid denne ordning kom til at gælde.

Skolen i Toftnæs

Her blev der i en årrække holdt skole i en af gårdene, men i 1826 blev der bygget en lille skole, som sognepræsten visiterede, og han noterede, at den var velindrettet. Heller ikke her ved vi, hvor længe ordningen kom til at gælde.

Skolen i Torrup

I 1816 var der i distriktet 8 familier med 12 skolepligtige børn, og for dem blev der oprettet en skoleordning i 1826. Der er usikkerhed om, hvorvidt denne ordning kom til at fungere.

Da sognerådet så købte en gård, der skulle være fattiggård, blev der i denne indrettet en skolestue, og her blev der så holdt skole. »Til at give undervisning antages et ældre fruentimmer, eller anden dertil skikket person, som lønnes af kommunen«.

Gården blev solgt 1917, men med klausul om at der 10 år frem skulle kunne være en skolestue. 1927 byggedes så...

Grøndal skole

der blev nedlagt i 1965, hvorefter børnene blev overflyttet til Alslev skole.

FRA ARKIVERNE

Rente af rente.

Står en kapital på rente i en sparekasse eller et andet pengeinstitut, bliver renten, såfremt den ikke hæves i hver halvårlige termin, lagt til kapitalen. Man opnår derved at få rente ikke alene af kapitalen, men også af foregående års renter, og herfra haves udtrykket »rente af rente«.

29) Når 1600 kr. sættes på rente til 4 % p. a., og renten hvert halvår lægges til kapitalen, hvor stor vil denne da være om $2\frac{1}{2}$ år?

$2\frac{1}{2}$ år = 5 halvår eller terminer.

Renten i 1. termin = 16 kr. × 2 =

2. — = $\frac{1632 \text{ kr.} \times 2}{100}$ =

3. — = $\frac{1664{,}64 \times 2}{100}$ =

4. — = $\frac{1697{,}9328 \times 2}{100}$ =

5. — = $\frac{1731{,}8915 \times 2}{100}$ =

= 1766 kr. 52,93

1600,00 kr.
32,00
1632,00
32,64
1664,64
33,2928
1697,9328
33,95
1731,8915

Hold A. Tavleregning.

1) $29\frac{1}{3} : 3$
2) $42\frac{2}{3} : 4$
3) $59\frac{1}{3} : 5$
4) $63\frac{3}{5} : 6$
5) $95\frac{3}{5} : 7$
6) $55\frac{1}{5} : 8$
7) $61\frac{5}{7} : 8$
8) $79\frac{1}{5} : 9$
9) $86\frac{5}{8} : 9$
10) $96\frac{3}{4} : 9$
11) $313\frac{3}{4} : 5$
12) $323\frac{1}{7} : 6$
13) $313\frac{4}{5} : 7$
14) $286\frac{2}{3} : 8$
15) $240\frac{3}{7} : 9$
16) $257\frac{7}{8} : 1$
17) $339\frac{4}{5} :$
18) $426\frac{5}{7} :$
19) $530\frac{5}{6} :$
20) $638\frac{2}{5}$

Hold B. Tavleregning.

1) $57\frac{2}{5} : 2$
2) $74\frac{3}{4} : 3$
3) $83\frac{3}{5} : 4$
4) $83\frac{5}{6} : 5$
5) $521\frac{4}{7} : 6$
6) $623\frac{1}{8} : 8$
7) $620\frac{1}{4} : 9$
8) $538\frac{1}{2} : 9$
9) $528\frac{2}{3} : 10$
10) $439\frac{2}{7} : 10$
11) $418\frac{4}{5} : 12$
12) $311\frac{1}{7} : 12$
13) 880
14) 81
15) 7
16) 6

(Tabel 9- og 1

83. time.

Hold A. Hovedregning.

1) $2\frac{1}{2} : 5$
$2\frac{1}{2} : 4$
$3\frac{1}{3} : 5$
$3\frac{1}{3} : 4$
$4\frac{1}{2} : 3$
$4\frac{1}{2} : 5$
$5\frac{2}{5} : 9$
$5\frac{2}{5} : 8$
$6\frac{2}{3} : 10$
$6\frac{2}{3} : 11$

2) Hvor meget bliver der til hver, når 4 børn skal
6 æbler? 7? 8? 9? 10 æbler?

3) 13 : 5 20 : 7 2 : 11 15 : 8 2
4 : 13 7 : 20 11 : 2 8 : 15 1

4) Forkort brøkerne: $\frac{6}{8}$ $\frac{1}{10}$ $\frac{4}{20}$ $\frac{8}{10}$ $\frac{12}{16}$ $\frac{4}{16}$ $\frac{3}{4}$ $\frac{9}{18}$

5) Til ægte brøker: $5\frac{2}{3}$ $7\frac{5}{8}$ $9\frac{3}{4}$

Hold A. Tavleregning.

1) $6\frac{3}{4} : 9$
2) $7\frac{1}{8} : 9$
3) $5\frac{5}{8} : 7$
4) $6\frac{6}{7} : 8$
5) $28\frac{1}{3} : 5$
6) $40\frac{1}{8} : 6$
7) $51\frac{5}{8} : 7$
8) $68\frac{4}{8} : 8$
9) $107\frac{1}{7} : 3$
10) $187\frac{5}{6} : 4$
11) $288\frac{1}{8} : 5$
12) $412\frac{4}{8} : 6$

Hold B. Tavleregning.

1) 318 : 5
2) 328 : 6
3) 316 : 7
4) 290 : 8
5) 247 : 9
6) 337 : 9
7) $1352\frac{5}{8} :$
8) $2468\frac{1}{3}$
9) 4288
10) 5618
11) 869
12) 914

275 : 6

6) 275 (45$\frac{5}{6}$
24
35
30
5
5

si-ne le-ne laa-ne
ly-ne læ-ne ja-ge ha-ge
da-ge ta-ge ma-ge
ra-ge ta-le taa-le ga-de
ge ga-le gu-le pi-ge ri-ge ry-ge.
kan ga-le, en pi-ge kan ta-le.
en ka-ge, en kat kan
na kan hø-se.
de paa den

tre træ tro bro kro knæ gro graa
fra fri flaa, fro sne sno sti sko staa
smaa slaa.
i dag faar vi fri, der er sne paa mi-i
sko. et træ kan gro i en ha-ve. tre g
kan staa i en
sti. du maa
ik-ke slaa de
smaa. vi
ak sne

»God aften, lille mis; hvad vil du her?« svarede væselen.

»Jeg vil fange mus,« sagde lille mis, »jeg skal nu sørge for mig selv, og mor mener, at jeg nok kan få føden.«

»Det ser galt ud,« sagde væselen; »der er alt for mange om det arbejde. Du skulle hellere se at finde noget andet; for der er kun få mus i verden. Jeg har ikke fået noget at æde den hele dag før nu, da jeg fangede en lille mager mus til aftensmad.«

Lille mis og uglen tal-

Lille mis

»Det går ikke godt,« svarede lille mis; »jeg skal fange mus til min føde; og man siger, at der kun er få mus i verden, men mange, som skal leve af dem.«

»Ja, det er rigtigt,« sagde uglen; »jeg har siddet her den hele dag, og jeg har ikke mærket så meget som en raslen i halmen.«

Da gik lille mis hjem til si-

hende, hvorled

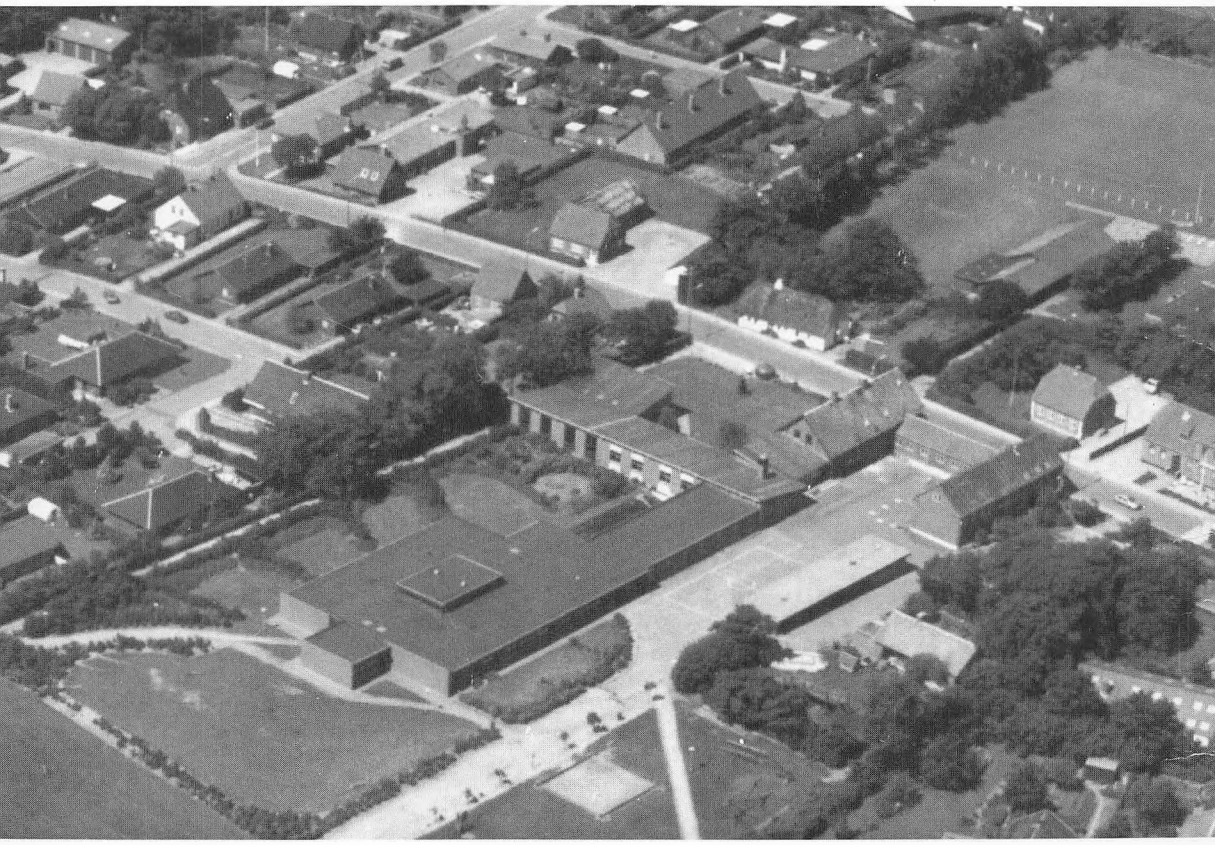

1992

Dette festskrift er udgivet af Alslev skole april 1992.

En stor tak til JYSKE BANK, VARDE BANK, UNIBANK, BIKUBEN, SKADS M. F. HERREDERS BRANDKASSE for økonomisk hjælp.

Tryk og design: SKOVS TRYKKERI I/S, VARDE.